Lietas Nr. A420568910
Lietas arhīva Nr. SKA-0181-15

SPRIEDUMS

Rīgā 2015.gada 20.aprīlī

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese V.Kakste

tiesnese J.Briede

tiesnesis A.Guļāns

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „Lači" pieteikumu par zaudējumu atlīdzināšanu, sakarā ar SIA „Lači" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 26.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienests 2006.gadā atteicās atmaksāt pieteicējai SIA „Lači" drošības naudu Ls 21 974,40, atmaksājot to tikai 2009.gadā.

Pieteicēja vērsās Valsts ieņēmumu dienestā ar lūgumu atlīdzināt zaudējumus, kurus radīja prettiesiskā naudas aizturēšana. Ar Valsts ieņēmumu dienesta 2010.gada 26.janvāra lēmumu Nr.22.2/3577 šis lūgums tika noraidīts.

[2] Pieteicēja iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā par zaudējumu atlīdzināšanu. Pieteikumā norādīts, ka naudas aizturēšana apturēja pieteicējas darbību, tāpēc tai nācās naudu aizņemties. Tā rezultātā pieteicējai radās zaudējumi Ls 4815,13. Turklāt pieteicēja lūdza atlīdzināt izdevumus par juridisko palīdzību.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2011.gada 3.maija spriedumu pieteikumu noraidīja.

[4] Administratīvā apgabaltiesa, izskatījusi lietu apelācijas kārtībā atkārtoti, ar 2014.gada 26.maija spriedumu apmierināja pieteikumu daļā par Ls 20 par juridisko palīdzību. Pārējā daļā tiesa pieteikumu noraidīja. Spriedumā norādīts turpmāk minētais.

[4.1] Ievērojot Latvijas Republikas Satversmes 92.panta trešo teikumu, Administratīvā procesa likuma 92.pantu un Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Atlīdzināšanas likums) 4.panta pirmo daļu, kā arī apstākli, ka saistībā ar iestādes 2006.gada 9.maija lēmumiem, kuri atcelti, pieteicējai no aprites tika izslēgti Ls 21 974,40, pieteicējai ir tiesisks pamats prasīt zaudējumu atlīdzību.

[4.2] Likuma „Par nodokļiem un nodevām" 19.panta pirmā daļa paredz, ka zaudējumus, arī no aprites izslēgtās naudas

radītos zaudējumus, kas fiziskajai vai juridiskajai personai radušies nodokļu administrācijas prettiesiskas rīcības vai kļūdas dēļ, atlīdzina attiecīgi no valsts budžeta un pašvaldību budžetiem, turklāt atmaksājamā summa tiek palielināta par summu, kas vienāda ar pusi no šā likuma 29.panta otrajā daļā noteiktās nokavējuma naudas.

Lai gan likuma „Par nodokļiem un nodevām" 19.panta pirmā daļa ir speciālā tiesību norma attiecībā uz zaudējumu atlīdzināšanas veidiem, tomēr kārtību, kādā privātpersona var prasīt zaudējumu atlīdzinājumu, nosaka Atlīdzināšanas likums.

Atlīdzināšanas likuma 7.panta pirmā daļa paredz, ka mantiskais zaudējums šā likuma izpratnē ir katrs mantiski novērtējams pametums, kas cietušajam radies iestādes prettiesiska administratīvā akta vai prettiesiskas faktiskās rīcības dēļ. Minētā panta otrā daļa noteic, ka, aprēķinot mantisko zaudējumu, ņem vērā arī neiegūto peļņu, ja cietušais spēj pierādīt, ka notikumu parastās attīstības gaitā peļņa tiktu gūta. Likuma 11.panta pirmā daļa paredz, ka mantiskā zaudējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats un apmērs tiek pierādīts ar Administratīvā procesa likumā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem. Savukārt Administratīvā procesa likuma 97.pants paredz civiltiesību principu piemērošanu, ja šajā likumā nav noteikts citādi.

Atbilstoši civiltiesību principiem cietušajam ir jāspēj pierādīt tam nodarītos zaudējumus.

[4.3] Pieteicēja norādījusi, ka zaudējumi izpaudušies tādējādi, ka naudas līdzekļi, kurus aizturēja iestāde, komercsabiedrībai bija nepieciešami kredīta saistību pildīšanai, un pieteicējai bija nepieciešams aizņemties naudas līdzekļus no trešajām personām, tādējādi apgrūtinot (paralizējot) komercsabiedrības darbību un radot tai zaudējumus. Pieteicēja norādījusi, ka naudas līdzekļu prettiesiskās aizturēšanas rezultātā 2006.gada jūlijā pārtraukusi savu saimniecisko darbību, realizēts viss pieteicējas īpašums, arī pamatlīdzekļi un nekustamais īpašums, kas bija ieķīlāts, tādējādi pašlaik pieteicējai nav pamatlīdzekļu, ar ko atsākt savu darbību, un līdzekļu, par kuriem pamatlīdzekļus iegādāties. Prettiesiskās naudas līdzekļu aizturēšanas rezultātā pieteicēja vairāku gadu garumā nav guvusi peļņu, ir iedzīvojusies parādos, un nekad vairs nebūs spējīga atsākt 2006.gadā apturēto darbību.

Atzīstams, ka pieteicēja nav pierādījusi zaudējumus, kas tai nodarīti ar dienesta 2006.gada 9.maija lēmumiem. Lietā nav neviena pierādījuma, kas liecinātu par pieteicējas minētajiem apstākļiem un to cēlonisko sakarību ar prettiesiskajiem lēmumiem. Vēl jo vairāk pieteicēja nav pierādījusi tās minēto apstākļu rezultātā radīto zaudējumu apmēru. Zaudējumu apmērs Ls 4815,13 noteikts, par pamatu ņemot Civillikumā noteikto likumisko procentu apmēru, paskaidrojot, ka to, kā noteikt zaudējuma apmēru, pieteicēja nezina, bet savu iespēju robežās ir gatava iesniegt jebkādu informāciju un dokumentus, kas ir tās rīcībā un kurus tiesa atzīs par svarīgiem un nepieciešamiem pieteicējai nodarīto zaudējumu apmēra noteikšanai.

[4.4] Atbilstoši Civillikuma 1753.pantam ar procentiem jāsaprot tā atlīdzība, kas dodama par kādas naudas summas vai citu atvietojamu lietu lietošanas atvēlējumu vai kavējumu, samērā ar viņu daudzumu un lietošanas ilgumu. Saskaņā ar Civillikuma 1754.pantu procentiem vienmēr nepieciešams galvenais parāds jeb kapitālparāds. Civillikuma 1756.pants noteic, ka pienākums maksāt procentus pamatojas vai nu uz tiesisku darījumu, vai uz likumu, bet saskaņā ar minētā likuma 1757.pantu, nolīgstot procentus, jānoteic to apmērs. Ja tas nav darīts, tad atzīstams, ka klusējot pieņemti likumiskie procenti.

No minētajām normām izriet, ka procenti (arī likumiskie) neraksturo zaudējumu apmēru, procentu noteikšana kalpo pavisam citiem mērķiem.

Tikai pati pieteicēja var vislabāk zināt, kādi zaudējumi tai ir radušies, kāda ir to saistība ar iestādes prettiesisko rīcību, un kāds ir to apmērs. Arī no Administratīvā procesa likuma izriet, ka tieši pašam pieteicējam ir jānorāda prasījuma summa (186.panta otrās daļas 6.punkts), no kā secīgi izriet, ka pieteicējs zina, kādi zaudējumi ir nodarīti, un ka tie ir saistīti ar prettiesisko iestādes rīcību. Tiesa pieteicējas vietā nevar noteikt zaudējumu apmēru.

Ja reiz pieteicēja ir norādījusi uz faktiskajiem apstākļiem, kas, pieteicējas ieskatā, ir sekas tam, ka dienests prettiesiski aizturējis pieteicējas naudas līdzekļus, tad pieteicējai arī jāzina, vai tās rīcībā ir pierādījumi, kas šos apstākļus apstiprina, un secīgi, vai pieteicējai ir pierādījumi par cēloņsakarību un zaudējumu apmēru. Tā kā pieteicēja radītos zaudējumus raksturojusi ļoti vispārīgi, bet zaudējumu summa vispār nav norādīta (aprēķinātie procenti, kā minēts, neraksturo zaudējumu apmēru), pieteicējas lūgums tiesai pašai noteikt, kādi pierādījumi ir nepieciešami pieteicējas zaudējumu apliecināšanai, ir nepamatots.

[4.5] Ja nav konstatējams ar iestādes prettiesisku rīcību vai administratīvo aktu nodarītais zaudējums (atmaksājamā summa), to nav arī iespējams palielināt par likuma „Par nodokļiem un nodevām" 19.panta pirmajā daļā noteikto summu. Minētās normas izpratnē ar zaudējumiem nav jāsaprot pati no aprites izslēgtā nauda, bet gan zaudējumi, kas radīti ar šo faktu.

Kārtību, kādā tiek atmaksāta pati no aprites izslēgtā nauda jeb nepareizi piedzītais maksājums (vai arī nodokļu pārmaksa) un kādā kārtībā atmaksājamā summa tiek palielināta, reglamentē likuma „Par nodokļiem un nodevām" 28.panta pirmā un otrā daļa. Kā tas atzīts Augstākās tiesas 2008.gada 10.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-12/2008 17.3.punktā, saskaņā ar likuma 28.panta pirmo daļu refinansēšanas likmi piemēro, atmaksājot nepareizi piedzīto maksājumu summas pēc tam, kad nodokļu administrācija vai tiesa pieņēmusi lēmumu, ka maksājums piedzīts nepareizi. Tādējādi ar refinansēšanas likmi palielinātas nepareizi piedzīto

maksājumu summas atmaksāšana ir saistīta ar sprieduma izpildi. Ar sprieduma izpildi ir saistīta arī pārmaksātās nodokļu summas atmaksāšana atbilstoši likuma 28.panta otrajai daļai.

[4.6] Ministru kabineta 2011.gada 8.novembra noteikumi Nr.859 „Noteikumi par privātpersonai atlīdzināmo juridiskās palīdzības izmaksu maksimālo apmēru" (turpmāk – noteikumi Nr.859) nosaka ar juridisko palīdzību saistīto izmaksu maksimālo apmēru, ko atlīdzina privātpersonai, ja valsts pārvaldes iestādes rīcības dēļ privātpersonai tika nodarīts mantiskais zaudējums vai personisks kaitējums.

Pieteicēja uzskata, ka tai ir atlīdzināmas izmaksas par juridisko palīdzību, kas sniegta

administratīvajā lietā Nr.A42430806, kuras ietvaros atcelti 2006.gada 9.maija lēmumi. Izmaksas Ls 175,45 pieteicēja pamato ar SIA „Juridiskais birojs Silentium" 2007.gada 20.decembrī noslēgto līgumu par juridiskās palīdzības sniegšanu. Atbilstoši tam pieteicējai izrakstīts rēķins.

Konstatējams, ka pieteicēja izsniedza pilnvaru SIA „Juridiskais birojs Silentium" valdes priekšsēdētājam /pers. E/. /pers. E/ pieteicēju pārstāvēja vienā tiesas sēdē – Administratīvās apgabaltiesas 2009.gada 12.janvārī –, kas ilga vienu stundu. Pieteicējas pārstāvis nav iepazinies ar lietas materiāliem un nav sastādījis procesuālus dokumentus.

Noteikumu Nr.859 3.7.apakšpunkts paredz, ka valsts atlīdzina izmaksas vienai personai par pārstāvību tiesas sēdē Ls 20 stundā.

Līdz ar to pieteicējai ir atlīdzināmas izmaksas par juridisko palīdzību Ls 20.

[5] Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā norādīts turpmāk minētais.

[5.1] Tiesa nepareizi interpretējusi likuma „Par nodokļiem un nodevām" 19.panta pirmo daļu. Šajā normā lietotie vārdi *atmaksājamā summa* nozīmē summu, kuru nodokļu administrācija ir aizturējusi, nevis zaudējumu summu. Savukārt normas interpretācija, ka ar to saprotami zaudējumi, ir pretrunā gan skaidrajam formulējumam (atmaksāt var vienīgi to, kas iepriekš ir samaksāts; savukārt zaudējumus atlīdzina, nevis atmaksā), gan normas jēgai.

[5.2] Tiesa pārkāpusi arī Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmo daļu. Augstākā tiesa ir norādījusi, ka naudas vērtības samazinājuma aprēķinam likums „Par nodokļiem un nodevām" 19.panta pirmajā daļā un 28.panta pirmajā daļā paredzējis nokavējuma naudu. Privātpersonai nav nepieciešams īpaši vēl kā pierādīt, ka tās naudas līdzekļi ir zaudējuši kādu vērtības daļu, kamēr nauda prettiesiski atradusies pie citas personas. Naudas līdzekļu vērtības zudums ir kompensējams likumā noteiktajā kārtībā un apmērā.

[5.3] Pieteicēja, norādot, ka reālo zaudējumu summu ir grūti noteikt, pieteikumā ir norādījusi minimālo zaudējumu summu. Lietā ir pierādījumi, ka pieteicējas naudas līdzekļu prettiesiskas aizturēšanas rezultātā pieteicēja vairāku gadu garumā neguva peļņu, palika bez kustamās mantas, tostarp bez ražošanas iekārtām, kā arī nekustamā īpašuma, kur notika saimnieciskā darbība, iedzīvojās parādos, t.i., faktiski tika izputināta un nekad vairs nebūs spējīga atsākt 2006.gada jūlijā apturēto darbību. Pieteicēja nezina, kā noteikt pieteicējas naudas līdzekļu prettiesiskas aizturēšanas rezultātā nodarīto zaudējumu apmēru, bet savu iespēju robežās ir gatava iesniegt jebkādu informāciju un dokumentus, kurus tiesa atzīs par svarīgiem un nepieciešamiem pieteicējai nodarīto zaudējumu apmēra noteikšanai.

Atbilstoši Atlīdzināšanas likuma 12.panta ceturtajai daļai, ja nav iespējams noteikt precīzu zaudējumu apmēru, iestāde vai tiesa novērtē zaudējumus kopumā vai atsevišķas tā sastāvdaļas. Novērtējot zaudējumus, iestāde vai tiesa saprātīgi ievēro vispārējo pieredzi un konkrētā gadījuma apstākļus. Tādējādi tiesa, neievērojot minēto tiesību normu, nepareizi norādījusi, ka tiesa pieteicēja vietā nevar noteikt zaudējumus.

[5.4] Tiesa nepamatoti nav piemērojusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu, 107.panta ceturto daļu un 150.panta ceturto daļu. Tiesai bija pienākums patstāvīgi savākt nepieciešamos pierādījumus, ja tā uzskatīja, ka noteiktiem pierādījumiem varētu būt nozīme lietas izskatīšanā. Pretēji minētajam tiesa norādījusi, ka pieteicējai pašai jāzina, vai tās rīcībā ir pierādījumi, kas apstiprina tās norādītos apstākļus, kas radījuši zaudējumus, kā arī zaudējumu apmēru un cēloņsakarību. Tādējādi tiesa būtībā uzskatījusi, ka pieteicējai pašai jāzina, kādi pierādījumi ir nepieciešami (pietiekoši) viņas prasījuma apmierināšanai. No tā savukārt izriet, ka, tiesas ieskatā, pieteicējai ir jānovērtē pierādījumi un jāpiešķir tiem noteikts spēks, bet tiesai atliek tikai piekrist pieteicējas sniegtajam pierādījumu novērtējumam un pierādījumiem piešķirtajam spēkam.

[5.5] Nosakot zaudējumus par juridisko palīdzību, nav piemērojami noteikumi Nr.859, jo tie stājušies spēkā 2011.gada 11.novembrī, t.i., pēc tam, kad pieteicējai bija radušies zaudējumi un tā bija pieprasījusi iestādei tos atlīdzināt.

Motīvu daļa

[6] Nav pareizi pieteicējas argumenti, ka tiesa ir nepareizi un pretēji Augstākās tiesas atzītajam interpretējusi likuma „Par nodokļiem un nodevām" 19.panta pirmo daļu. Tiesību normas ir interpretējamas, izmantojot ne vien gramatisko, bet arī sistēmisko metodi. Likuma „Par nodokļiem un nodevām" 19.panta pirmā daļa regulēja vienīgi zaudējumu atlīdzināšanas jautājumu, un tajā ietvertie vārdi – *turklāt atmaksājamā summa tiek palielināta par summu, kas vienāda ar pusi no šā likuma 29.panta otrajā daļā noteiktās nokavējuma naudas* – attiecas vienīgi uz zaudējumu summu. Savukārt prettiesiski aizturētās summas palielināšanu noteic šā likuma 28.panta pirmā daļa. Pretējais nav norādīts arī pieteicējas minētajā Augstākās tiesas spriedumā. Pieteicējas kasācijas sūdzības argumenti ir nepareizi, jo izriet no nepareizas izpratnes par tiesiskā regulējuma sistēmu par nepamatoti aizturēto summu atmaksu un ar to nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu.

[7] Augstākā tiesa arī citā līdzīgā lietā ir interpretējusi tiesību normas, kas regulē minētos jautājumus (*sk. 2014.gada 17.janvāra spriedumu lietā Nr.SKA-76/2014*).

Proti, līdz 2013.gada 10.aprīlim likuma „Par nodokļiem un nodevām" 19.panta pirmā daļa paredzēja, ka zaudējumus, arī no aprites izslēgtās naudas radītos zaudējumus, kas fiziskajai vai juridiskajai personai radušies nodokļu administrācijas prettiesiskas rīcības vai kļūdas dēļ, atlīdzina attiecīgi no valsts budžeta un pašvaldību budžetiem, *turklāt atmaksājamā summa tiek palielināta par summu, kas vienāda ar pusi no šā likuma 29.panta otrajā daļā noteiktās nokavējuma naudas*.

Savukārt likuma „Par nodokļiem un nodevām" 28.panta pirmā daļa noteic, ka nodokļu administrācijas nepareizi piedzīto maksājumu summas jāatmaksā atpakaļ nodokļu maksātājam 15 dienu laikā no tās dienas, kad nodokļu administrācija vai tiesa pieņēmusi lēmumu, ka maksājums piedzīts nepareizi. *Atmaksājamās summas palielina par pusi no šā likuma 29.panta otrajā daļā noteiktās nokavējuma naudas*, bet gadījumos, kad nepareizi piedzītās maksājumu summas nav atmaksātas 15 dienu laikā, atpakaļ atmaksājamās summas palielina par šā likuma 29.panta otrajā daļā noteikto nokavējuma naudu, aprēķinot to no nepareizi piedzītās maksājumu summas par katru nokavēto dienu.

Tātad abos gadījumos tiesiskais regulējums paredz, ka atmaksājamās summas palielina par pusi no šā likuma 29.panta otrajā daļā noteiktās nokavējuma naudas. Taču ir jānošķir tiesiskās situācijās, kurās tiek piemērota katra no minētajām normām.

[8] Likuma „Par nodokļiem un nodevām" 16.panta 8.punkts piešķir nodokļu maksātājam tiesības saņemt nodokļu administrācijas nepareizi piedzīto maksājumu summas likuma 28.pantā noteiktajā kārtībā. Attiecīgi likuma „Par nodokļiem un nodevām" 28.pantā ir noteikta nepareizi piedzīto maksājumu un pārmaksāto nodokļu summu atmaksāšanas kārtība. Turklāt 28.panta piemērošana ir saistīta ar tiesas sprieduma izpildi (*sk. arī Augstākās tiesas 2008.gada 9.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-577/2008 23.punktu, 2011.gada 18.jūlija sprieduma lietā Nr.SKA-293/2011 11.punktu*). Tāpēc personai nav atsevišķi ar pieteikumu jāprasa likuma „Par nodokļiem un nodevām" 28.panta pirmajā daļā paredzētā kompensācija par naudas vērtības kritumu, jo iestādes pienākums to izmaksāt ir noteikts tiesību normā un tas rodas, ja stājies spēkā attiecīgs nodokļu administrācijas lēmums vai tiesas spriedums, kurā atzīts, ka maksājuma summa ir piedzīta nepareizi. Tiesisko seku ziņā nav atšķirības, vai personas atcelto dienesta administratīvo aktu ir izpildījusi labprātīgi vai piespiedu kārtā. Tas, vai iestāde, atmaksājot nepareizi piedzīto maksājumu summu, ir pareizi piemērojusi likuma „Par nodokļiem un nodevām" 28.panta pirmo daļu, ir pārbaudāms saistībā ar sprieduma izpildi.

Atbilstoši likuma „Par nodokļiem un nodevām" 28.panta pirmajai daļai un 29.panta otrajai daļai nodokļu administrācijas atbildība aptver arī nodokļu maksātāja no aprites izslēgtās naudas radītos zaudējumus, kas tiek atlīdzināti, nepareizi piedzīto nodokļu summu palielinot par 0,025 procentiem par katru nokavēto dienu jeb mazliet vairāk kā deviņi procenti gadā. Tādējādi likumdevējs centies atlīdzināt tos zaudējumus, kas rodas personai, ja tā nevar izmantot sev piederošos naudas līdzekļus. Privātpersonai arī nav nepieciešams īpaši vēl kā pierādīt, ka tās naudas līdzekļi ir zaudējuši kādu vērtības daļu, kamēr nauda prettiesiski atradusies pie citas personas.

Apstāklis, ka likumdevējs likuma „Par nodokļiem un nodevām" 28.panta pirmajā daļā ir paredzējis kompensēt zināmus zaudējumus nodokļu maksātājam, atmaksājot nepamatoti piedzīto maksājumu summu, neierobežo personas tiesības prasīt ar administratīvo aktu nodarīto mantisko zaudējumu atlīdzību, arī tādu, kas radušies no aprites izslēgtās naudas dēļ.

Tādējādi ar likuma „Par nodokļiem un nodevām" 28.panta pirmajā daļā paredzētajiem zaudējumiem ir saprotams vienīgi naudas vērtības kritums. Tādēļ arī arguments, ka privātpersonai nav nepieciešams īpaši pierādīt, ka tās naudas līdzekļi ir zaudējuši kādu vērtības daļu, attiecas vienīgi uz tiesībām saņemt atmaksājamās summas (un arī zaudējumu) palielinājumu. Neviena tiesību norma neparedz, ka privātpersonai nav jāpierāda pārējie zaudējumi, ko naudas aizturējums radījis, proti, to esība, apmērs un cēloņsakarība ar iestādes lēmumu. Jāsaprot, ka speciālajās tiesību normās paredzētā palielinājuma vai citādi aprēķinātu procentu noteikšana ir pakārtots jautājums, proti, tā ir iespējama vienīgi tad, kad ir skaidra prettiesiski aizturētā summa (28.panta pirmā daļa) vai zaudējumu summa (19.panta pirmā daļa), uz ko pareizi norādījusi arī tiesa.

[9] Apkopojot minēto, norādāms, ka prettiesiski aizturētās summas palielinājums ir izmaksājams uz likuma pamata vienlaikus ar pamatsummas

atmaksu. Kontrole pār to, vai tas darīts, veicama tā sprieduma izpildes ietvaros, ar kuru naudas summas aizturējums atzīts par prettiesisku. Savukārt zaudējumus, kuri ar summu prettiesisku aizkavējumu radīti privātpersonas mantai, pieprasāmi vispārējā zaudējumu atlīdzināšanas kārtībā.

[10] Tiesības nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu vispārīgi ir paredzētas Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā. Arī Administratīvā procesa likuma 92.pants ikvienam paredz tiesības prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Šīs normas vienveidīgai piemērošanai pieņemts **Atlīdzināšanas likums**. Atlīdzināšanas likuma 7.panta pirmā daļa noteic, ka mantiskais zaudējums šā likuma izpratnē ir katrs mantiski novērtējams pametums. Saskaņā ar Atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmo daļu tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība – objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošajām zaudējumu nodarošām sekām, proti, minētā rīcība rada un nosaka šo seku iestāšanās reālu iespēju un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šīs sekas.

Tātad, arī piemērojot likuma „Par nodokļiem un nodevām" 19.panta pirmo daļu kā speciālo tiesību normu attiecībā uz zaudējumu atlīdzinājumu, kas radušies nodokļu administrācijas prettiesiskas rīcības dēļ, ir nepieciešams: 1) konstatēt Valsts ieņēmumu dienesta prettiesisku rīcību; 2) konstatēt, ka pieteicējam radušies zaudējumi; 3) noskaidrot, vai Valsts ieņēmumu dienesta prettiesiskā rīcība ir bijis tiešs (nepastarpināts) cēlonis faktam, ka pieteicējam radušies zaudējumi.

No minētā izriet, ka prasījuma par no aprites izslēgtās naudas radīto zaudējumu atlīdzinājumu gadījumā likumdevējs nav noteicis, ka šāds zaudējums tiek automātiski prezumēts un nodokļu maksātājam tas nav jāpierāda vispārējā kārtībā kā jebkurā citā gadījumā. Vienīgā atšķirība, ko paredzēja likuma „Par nodokļiem un nodevām" 19.panta pirmā daļa, bija, ka atmaksājamā zaudējumu summa tiek palielināta par summu, kas vienāda ar pusi no šā likuma 29.panta otrajā daļā noteiktās nokavējuma naudas (*sk. Augstākās tiesas 2014.gada 17.janvāra spriedumu lietā Nr.SKA-76/2014*).

[11] Ievērojot 10.punktā norādīto, nav pamatoti arī pieteicējas argumenti par Administratīvā procesa likuma 103.panta otrās daļas, 107.panta ceturtās daļas un 150.panta ceturtās daļas pārkāpumiem. Tie norāda uz nepareizu izpratni par zaudējumu pierādīšanu administratīvajā procesā. Zaudējumi, kuru atlīdzināšanu prasa privātpersona, attiecas tieši uz pašas personas mantisko stāvokli un vēlākām izmaiņām tajā, kas radušās iestādes lēmuma ietekmē. Tādēļ tieši privātpersona pati tos var raksturot un pierādīt. Līdz ar to tai ir jāiesaistās prasītā atlīdzinājuma pierādīšanā, savukārt tiesai jāveic pārbaude un vērtēšana, dodot privātpersonai ieteikumus un norādījumus. Objektīvās izmeklēšanas princips nenoteic tiesas pienākumu iestāties viena procesa dalībnieka vietā un atrast pierādījumus, kas pamato tā vēlmi. Arī tiesību normas paredz privātpersonas aktīvu līdzdarbību zaudējumu pierādīšanā (sk., piemēram, Administratīvā procesa likuma 150.panta trešo daļu, 97.pantu, Atlīdzināšanas likuma 7.panta otro daļu, 15.pantu). Arī lai atlīdzinātu zaudējumu minimālo summu, uz ko norāda pieteicēja, ir jābūt skaidrībai par to, ka zaudējumi ir radušies un tie ir iestādes lēmuma tiešas sekas. Apstāklis, ka pieteicēja sniedza savas neveiksmīgās saimnieciskās darbības vispārīgu raksturojumu, bet vienlaikus nespēja to pierādīt, kā arī pamatot to kā iestādes lēmuma sekas, tiesu pamatoti novedis pie secinājuma, ka nav konstatējama cēloņsakarība starp pieteicējas zaudējumiem (ja tādi bijuši) un iestādes lēmumu. Turklāt, tā kā pieteicēja tiesas procesa laikā izmantojusi zvērināta advokāta palīdzību, nav saskatāms, ka pieteicējas nespēja pierādīt zaudējumus slēptos pieteicējas zināšanu un resursu trūkumā.

[12] Izskatot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, kā tas ir šajā gadījumā, vispārīgi ir piemērojamas tiesību normas, kuras ir spēkā lietas izskatīšanas tiesā laikā (*sk., piemēram, Augstākās tiesas 2007.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-430/2007 21.punktu, 2011.gada 20.maija sprieduma lietā Nr.SKA-102/2011 5.punktu*).

Noteikumi Nr.859, kurus piemērojusi tiesa, taisot 2014.gada 26.maija spriedumu, stājušies spēkā 2011.gada 11.novembrī un ir spēkā joprojām. Tādējādi tiesa pamatoti piemērojusi noteikumus, kuri bija spēkā pieteikuma izskatīšanas pēc būtības laikā.

[13] Šādos apstākļos apgabaltiesas sprieduma atcelšanai nav tiesiska pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 26.maija spriedumu, bet SIA „Lači" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese	V.Kakste
Tiesnese	J.Briede
Tiesnesis	A.Guļāns